

Aan
de gemeenteraad

Datum 12 oktober 2021
Zaaknummer 2021-0138307
Betreft Stand van zaken ondersteuning gedupeerde ouders
toeslagenaffaire

Vergadering van

Portefeuillehouder: Peter Heijkoop
Begrotingsprogramma Sociaal en Zorgzaam Dordrecht
Kernteam/Opgave: Opgaven - Zorgzame Stad
Auteur: Guido von Grumbkow
E-mail: g.von.grumbkow@dordrecht.nl
Verantwoordelijke:
Openbaar: Ja

Raadsinformatiebrief

Wat is de aanleiding om deze informatie kenbaar te maken?

Eind vorig jaar zijn er afspraken gemaakt tussen het kabinet en de VNG over de ondersteuning van gedupeerden van de toeslagenaffaire. Met deze brief wordt u geïnformeerd de wijze waarop de ondersteuning van gedupeerden in Dordrecht is georganiseerd en wat de ervaringen tot nu toe zijn.

Wat is de te delen informatie?

Duizenden ouders zijn getroffen door de problemen met kinderopvangtoeslag. De verwachting van de Belastingdienst was eind vorig jaar dat er sprake zou zijn van enkele duizenden gedupeerden.

Inmiddels hebben ongeveer 50.000 mensen zich bij de Belastingdienst als gedupeerde gemeld. Wij kijken aan tegen een herstelopgave die op individueel niveau enorm is: er zijn levens verwoest. Het vergt heel veel tijd en heel veel aandacht om gedupeerden te helpen.

Het is daarmee tegelijk ook een enorme organisatorische opgave. Gemeenten zijn hierin een onmisbare schakel. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft vorig jaar met staatssecretaris Van Huffelen afspraken gemaakt over de randvoorwaarden waaronder gemeenten gedupeerde ouders kunnen helpen.

Stand van zaken: wat is nu wel en niet geregeld voor gedupeerden van de kinderopvangtoeslagaffaire?

De kinderopvangtoeslagaffaire is vrijwel dagelijks in het nieuws, waarbij we telkens weer andere aspecten belicht zien. De vaak dramatische verhalen van gedupeerden zorgen ervoor dat iedereen de urgentie voelt om gedupeerden zo snel en zo goed mogelijk te helpen. Om u enig overzicht te verschaffen schetsen we hieronder de belangrijkste punten die nu wel en niet geregeld zijn voor gedupeerden. Dit geeft een beeld van de landelijke stand van zaken op hoofdlijnen.

Wat is wel geregeld? Gedupeerden:

- krijgen € 30.000,- ter compensatie voor het aangedane leed (Catshuisregeling);
- krijgen een integrale beoordeling, waaruit blijkt of zij volgens de Belastingdienst eventueel recht hebben op méér dan de € 30.000,-;
- kunnen de stap zetten naar de commissie werkelijke schade (CWS), indien zij het niet eens zijn met de integrale beoordeling;
- krijgen kwijtschelding van publieke en private schulden. Zolang dit nog niet geregeld is worden alle vorderingen gepauzeerd: die zijn dus niet opeisbaar door schuldeisers;
- worden in een schuldsaneringstraject geholpen om daar zo snel mogelijk schuldenvrij uit te stappen;
- worden benaderd door de gemeente waar zij wonen met de vraag of zij hulp nodig hebben. Waar nodig worden zij direct ondersteund. Gemeenten slagen erin met veruit het grootste deel van de gedupeerden in contact te komen. Landelijk beeld is dat ongeveer 1/3 een hulpvraag heeft.

Wat is nog niet geregeld?

- Doordat zich inmiddels ongeveer 50.000 potentieel gedupeerden hebben gemeld, bedraagt de wachttijd voor de integrale beoordeling inmiddels meer dan twee jaar. Omdat dit onacceptabel is, wordt nu gewerkt aan een herijking van de aanpak.
- Er zijn regelingen aangekondigd voor kinderen van gedupeerden en ex-partners van gedupeerden. Deze regelingen zijn er echter nog niet. Er is nog discussie over de inhoud en wijze van uitvoering van deze regelingen.
- De ondersteuningsvragen die binnenkomen bij gemeenten zijn lang niet allemaal adequaat te beantwoorden; met name op het gebied van wonen en GGZ komen er door de enorme schaarste en wachtlijsten dilemma's naar voren.

Wat doet is de rolverdeling tussen gemeenten en Belastingdienst?

Gemeenten hebben de afgelopen maanden van de Belastingdienst de gegevens ontvangen van zogenaamde 'zelfmelders'. Dit zijn mensen die zich bij de Belastingdienst als gedupeerde hebben gemeld. In Dordrecht gaat het om 415 zelfmelders (stand 1 oktober). Van de meeste van deze zelfmelders is inmiddels vastgesteld dat zij gedupeerde zijn en daarmee recht hebben op € 30.000,- (Catshuisregeling). Alle zelfmelders worden benaderd door hun woongemeente met de vraag of zij hulp en ondersteuning nodig hebben op een of meer van de volgende levensdomeinen: wonen, werken, financiën, gezondheid en gezin. In Dordrecht is het gelukt om 85% van de zelfmelders te bereiken. Het landelijk beeld is dat 33% van de mensen die bereikt worden hulp en ondersteuning van de gemeente wensen. Het percentage verschilt per gemeente. In Dordrecht is het 39%. Er zijn gemeenten die aanzienlijk hoger of lager "scoren". Het is (nog) niet duidelijk wat de oorzaak is van deze verschillen.

Parallel aan de ondersteuning door gemeenten wijst de belastingdienst aan gedupeerden een persoonlijk zaakbehandelaar toe. Deze begeleidt de gedupeerde verder door het proces dat bij de Belastingdienst loopt: de uitbetaling van de € 30.000,- en het verdere onderzoek naar de schade die de gedupeerde heeft geleden. Ook schakelen de persoonlijk zaakbehandelaren waar nodig met de contactpersonen die gedupeerden bij gemeenten hebben.

Hoe we dit in Dordrecht en de Drechtsteden hebben ingericht

Voor de Drechtsteden is binnen de Sociale Dienst Drechtsteden (SDD) het Hulpteam Toeslagen opgezet om de door de Belastingdienst gedupeerde inwoners direct hulp te bieden. Dit Hulpteam helpt momenteel voor de hele regio 250 mensen om hun leven weer op de rit te krijgen. Dit betreft brede ondersteuning op het gebied van huisvesting, schulden, inkomen, zorg en de opvoeding van kinderen. Het Hulpteam bestaat uit zes regisseurs toeslagen die directe ondersteuning en begeleiding bieden aan de inwoner. Zij regisseren de hulp en zorgen dat er geen belemmeringen optreden in de hulpverlening door de diverse regelingen, organisaties en processen. Zij zijn de vaste contactpersonen en het centrale aanspreekpunt voor de gedupeerden. De kennis en ervaring in dit team is divers; zo is er ervaring met schuldhulpverlening, maatschappelijk werk, financiële kennis en kennis van relevante wet en regelgeving onder andere op het gebied van sociale zekerheid en schuldhulp. De volgende stappen worden doorlopen:

1. Eerste contact en inventarisatie van problemen. Gedupeerde geeft aan of deze hulp wenst of niet.
2. Indien de gedupeerde hulp wenst, wordt een plan van aanpak opgesteld voor de zaken waarop hulp nodig is.
3. Het plan van aanpak wordt uitgevoerd.
4. Nazorg.

Waar nodig schakelt het Hulpteam met het Sociaal Wijkteam Dordrecht of met de sociaal pontonnier in Dordrecht. Dit is tot nu toe in enkele schrijvende gevallen aan de orde geweest. Uw raad heeft gevraagd in deze raadsinformatiebrief speciaal in te gaan op de positie van gedupeerde kinderen. Zoals aangegeven is het nog wachten op duidelijkheid over de landelijke regeling voor de kinderen van gedupeerden. Maar op dit moment ontvangen veel gezinnen met jonge kinderen hulp met huisvesting en financiën. De meeste gedupeerden die hulp nodig hebben, willen eerst geholpen worden met hun schulden. Wij verwachten dat er de komende tijd meer aandacht komt voor de voor kinderen benodigde hulp, mede door de eerdergenoemde kindregeling die momenteel wordt uitgewerkt.

Type hulpvragen

Gedupeerden hebben vaak een flinke periode van onzekerheid en financiële problemen achter de rug of zitten daar nog middenin. In veel gevallen is het wantrouwen richting de overheid en hulpverlening groot, ook richting het Hulpteam Toeslagen van de SDD. Belangrijk is dat het Hulpteam een luisterend oor biedt, goed de situatie in kaart brengt en goed uitlegt hoe de hulpverlening in elkaar zit. Naar de gedupeerden toe moet het Hulpteam heel zorgvuldig zijn om enerzijds de verwachtingen te temperen maar anderzijds aangeven welke concrete hulp geboden kan worden. De hulpvragen zijn heel divers. De meeste vragen gaan over schulden en inkomen. Dat zijn uiteraard vragen waar het hulpteam direct mee aan de slag kan. Er zijn ook vragen die erg moeilijk te beantwoorden zijn:

- We zien regelmatig problemen op het gebied van wonen. Niet zelden zijn gedupeerden door onterechte terugvorderingen hun (koop)huis kwijtgeraakt en in de schulden terecht gekomen. Zij zijn slecht behuisd, bijvoorbeeld met veel kinderen op een te kleine oppervlakte. In schrijvende gevallen is in overleg met de woningcorporatie voorzien in passende huisvesting.
- GGZ problematiek. Door wachtlijsten in de zorg is het niet altijd mogelijk adequate hulp snel in te zetten.

Kwijtschelden schulden bij de gemeente

Er is inmiddels een akkoord getroffen met alle publieke schuldeisers, waaronder gemeenten, voor kwijtschelding van de publieke schulden. Het kwijtschelden van deze schulden is momenteel in volle gang. De vorderingen van SDD en gemeente bij de gedupeerden zijn allemaal in kaart gebracht. Behoudens de fraudevorderingen worden deze bij gedupeerden kwijtgescholden. Dit proces is in september 2021 uitgevoerd.

Toekomst en ontwikkelingen

Er vindt momenteel een herijking plaats van de gehele aanpak. Dit is ten eerste noodzakelijk, omdat de operatie aan de kant van het UHT (Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen) is vastgelopen door het grote aantal (mogelijk) gedupeerden dat zich heeft gemeld. Ten tweede is het herstel vanuit de Belastingdienst te zeer alleen gericht op het financiële herstel, terwijl gedupeerden ook zitten met fundamentele vragen als 'hoe kan ik ooit nog vertrouwen hebben in de overheid?'. Ook dit wordt meegenomen in de herijking. De herijking kan leiden tot een ander proces om gedupeerden zo snel mogelijk goed te helpen. Onderdeel daarvan kan zijn een andere of grotere rol voor gemeenten in het proces. Naar verwachting is daar eind dit jaar meer over bekend.

Andere regelingen

Parallel aan de herijking wordt gewerkt aan regelingen voor kinderen van gedupeerden, ex-partners van gedupeerden en gedupeerden van andere toeslagen (huurtoeslag, zorgtoeslag en kindgebonden budget). Enkele hoofdlijnen hiervan zijn al in de Tweede Kamer aan de orde

geweest, maar op dit moment is nog veel niet duidelijk over de vormgeving en het moment van invoering van deze regelingen.

Toekomstige rol gemeenten

Hoe de toekomstige rol van gemeenten er ook uit gaat zien, de hulp aan gedupeerden in de Drechtsteden zal nog zeker enkele jaren nodig zijn. Tot einde 2023 kunnen burgers zich nog als gedupeerde bij de Belastingdienst melden. Bovendien zal het nog geruime tijd duren totdat alle gedupeerden door de Belastingdienst zijn beoordeeld en de schadebedragen zijn uitgekeerd. Intussen blijft de hulpvraag groot en neemt deze ook toe.

Hoe verder na deze raadsinformatiebrief?

De ondersteuning van gedupeerden blijft op volle kracht doorgaan. Wij zullen u opnieuw informeren indien zich hierbij bijzonderheden voordoen.

Welke kosten zijn verbonden aan het proces?

De hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire wordt door de SDD op basis van dienstverleningsovereenkomsten per deelnemende gemeente uitgevoerd. De uitvoeringskosten komen uiteindelijk voor rekening van de Belastingdienst. Hiervoor zijn middelen aan de Drechtstedengemeenten toegekend.

Het college van Burgemeester en Wethouders

secretaris

burgemeester